

Steen Steensen Blicher

Præsten i Vejlby

EN KRIMINALHISTORIE¹

(Af Herredsfoged Erik Sørensens Dagbog, tillige med tvende Optegnelser af Præsten i Aalsø²)

A.

ERIK SØRENSENS DAGBOG

I Jesu Navn! Saa er jeg nu efter Guds naadige Raadslutning og min kære Herres Foranstaltning uværdigen forfremmet til Herredsfoged og Dommer over dette Folk. Den store Verdens Dommer give mig Visdom, Retfærdighed og Velsignelse til at bestyre saadant mit svare Embede!

„Hver Mands Dom kommer af Herren.“

Ordspr. 29, 26.

***

Det er ikke godt, at Mennesket er ene. Saasom jeg nu er i Stand til at føde en Kone, burde jeg vel se mig om efter en Medhjælp. Præstens Datter i Vejlby har en god Berømmelse af alle dem, der kender hende. Hun har siden sin salig Moders Død med megen Forstand og Sparsommelighed bestyret Huset. Og da der ikke er flere Børn end hende og Studenten, kan hun vente en god Skilling, naar den gamle engang falder af.

***

Morten Bruus fra Ingvorstrup³ var her i Dag og vilde forære mig en fed Kalv; men jeg ihukom Mose Ord: „Forbandet være hver den, som tager Gaver.“ – Han er et Menneske, som haver Lyst til Rettergang, en stor Pranger og en stor Praler; jeg vil intet have med ham at skaffe, undtagen naar jeg sidder for ham i Dommersædet⁴.

***

Jeg har nu raadført mig med Gud i Himmelen og dernæst med mit eget Hjerter; og tykkes mig klarligen, at Jomfru Mette Qvist var det eneste Menneske, med hvem jeg vilde leve og dø. Men dog vil jeg i Stilhed give Agt paa hende endnu nogen Tid. Skønhed er bedragelig, og Dejlighed

er en forfængelig Ting. Ellers er det baade vist og sandt, hun er det favreste Kvindfolk, jeg har set i alle mine Dage.

***

Den Morten Bruus er mig ret en modbydelig Person – jeg ved næppe selv hvorfor, men naar jeg ser ham, rinder mig noget, ligesom en slem Drøm, i Sinde, men saa dunkelt og utydeligt, at jeg ikke engang kan sige, om jeg nogen Sinde haver drømt om ham.

Kan og være, det er en Slags Anelse. Han kom her igen for at tilbyde mig et Par Mohrenkopper⁵ – herlige Dyr, og for Røvenkøb! Men just dette slog mig: jeg ved, at han har stykket dete sammen for 70 Daler; det samme vilde han lade mig dem for, og magede er de 100 Daler værd mellem Brødre. Er det ikke ogsaa paa en Maade Bestikkelse? Han har sikkerlig igen en Proces i Sigte – jeg vil ikke have hans Mohrenkopper.

***

I Dag var jeg i Besøg hos Præsten i Vejlbj. Det er vist en gudfrygtig og brav Mand, men myndig og opfarende; han taaler ingen Modsigelse; og knap tillige paa Skillingen, det er han. Der var just en Bonde hos ham og vilde have Afslæt paa sin Tiende. Manden er en Filur; thi hans Afgift kan ikke være for høj; men Hr. Søren talte ham til, saa en Hund ikke skulde tage et Stykke Brød af ham; og jo mere han skændte, jo hidsigere blev han selv.

Naa, Herre Gud! ethvert Menneske har sin Fejl. Han mener dog intet ondt dermed; thi straks efter befalede han sin Datter at give Manden et Stykke Smørrebrød og et Glas godt Øl. – Det er en særdeles beleven og vakker Pige. Hun hilsede mig saa venligt og ærbart, at mit Hjerte ret bevægede sig, og jeg ikke var i Stand til at sige hende et Ord.

Min Avlskarl har tjent der i tre Aar; jeg skal dog saa listelig udforske ham, hvorledes hun er imod Folkene, samt hvad han ellers monne vide om hende. Af Tyendet faar man ofte den sikreste Underretning.

***

Hillemænd! Rasmus Avlskarl fortæller mig, at denne Morten Bruus engang for ikke længe siden har bejlet i Vejlbj Præstegaard, men fik Nej. Præsten syntes godt nok derom, for Manden er rig; men Datteren vilde paa ingen Maade.

Hr. Søren skal vel have talt hende haardelig til i Begyndelsen; men siden, da han saa, det var hende saa meget imod, fik hun alligevel sin Villie. Af Hovmodighed var det ikke – siger

Rasmus – for hun er lige saa ydmyg, som hun er god; og hun vil meget vel vedgaa, at hendes egen Fader er bondefødt saa vel som Bruusen. –

***

Nu ved jeg, hvad Ærinde de Ingvorstrup Mohrenkopper havde her i Rosmus:⁶ de skulde trække Dommeren ud fra Retfærdighedens lige Vej. Ole Andersens Tørveskifte og Eng – den Pære var fuldt vel det Æble værd.

Nej, nej! min gode Morten! Du kender ikke Erik Sørensen.

„Du skalt ikke bøje den fattiges Ret.“

***

Hr. Søren fra Vejlbj var her en liden Visit i Formiddags. Han har bekommet sig en ny Kusk, Niels Bruus, Broder til Manden paa Ingvorstrup. Den samme er formentligen doven og dertil næsvis og kæphøj.

Præsten vilde have ham afstraffet og sat i Hullet, men mangler de nødvendige Vidner. Jeg raadede ham, at han skulde se til at skille sig ved Karlen eller og slide sig igennem med ham til Flyttedag. I Førstningen svarede han mig noget fus; men da han hørte mine Grunde, gav han mig Ret, ja takkede endog for mine gode Raad.

Han er en hidsig Mand, men ikke slem at tale til Rette, naar han faar Tid at summe sig. Saa skiltes vi ad som gode Venner. Om Jomfru Mette blev ikke talt et Ord.

***

Jeg har tilbragt en meget behagelig Dag i Vejlbj Præstegaard. Hr. Søren var ikke hjemme, da jeg kom; men Jomfru Mette tog saare venlig imod mig. Hun sad og spandt, som jeg traadte ind ad Døren; og det forekom mig, at hun blev ganske rød i Ansigtet.

***

Det var artig nok, hvor længe det varede, inden jeg kunde hitte paa noget at tale om. Naar jeg sidder i Retten, mangler jeg aldrig, hvad jeg skal sige; og naar jeg har en Skælm i Forhør, leder jeg ikke længe om Kvæstioner; men foran dette fromme uskyldige Barn stod jeg saa sloten som en Hønsetyv.

Endelig fandt jeg paa at snakke med hende om Ole Andersens Proces, om hans Tørveskifte og hans Eng; men jeg ved ikke, hvorledes det kom sig, at Diskursen gik over fra Engen til Blomster. Og tog saa det ene Ord det andet om Roser og Violer og Tusindfryd, indtil hun fik mig med ud i Haven for at bese hendes Blomsterflor. Dermed gik Tiden hen, til Hr.

Søren kom hjem; og saa gik hun i Køkkenet og kom ikke igen, før hun med dat samme frembar Aftensmaden.

Just som hun traadte ind ad Døren, siger Præsten til milts „Det var vel heller ikke for tidligt, om I nu ogsaa tænkte paa at indtræde i den hellige Ægtestand.“ (Vi havde nemlig siddet og diskureret om det prægtige Bryllup, som nyligen var holdt paa Høgholm.) Da blev Jomfru Mette atter saa rød som et dryppende Blod.

Hendes Fader smiskede og sagde: „Man kan se paa dig, min Datter! at du har staaet for Skorstenen.“

Jeg har lagt den gode Mands Formaning paa Sinde; og skal det ej heller vare længe, inden jeg i Guds Navn vil tage hen og bejle; thi jeg anser Faderens Ord som et forblommet Vink, at han gerne vilde have mig til Svigersøn.

Og Datteren – hvorfor mon hun blev saa rød? jeg tør jo vel tage det for et godt Tegn?

***

Saa beholder nu den fattige Mand sit Tørveskifte og sin Eng: men den rige er visselig blevet mig saare gram. Førend Dommen blev oplæst, stod han og skottede ret saa haanlig hen til den arme Ole Andersen.

Ved de Ord: „thi kendes for Ret“ saa han sig om til alle Sider og grinede saa lumskelig, som om han var ganske vis paa Sejren. Og det var han sikkerlig, thi jeg ved, han har ladet sig forlyde med, det var taabeligt, d e n S t o d d e r vilde tænke paa at vinde fra ham.

Det skete dog alligevel.

Da han havde hørt Dommen, kneb han Øjnene og Læberne⁷ sammen og blev i sit Ansigt som en kalket Væg.

***

Men han tvang sig og sagde, idet han gik ud, til sin Vederpart: „Til Lykke med Handelen, Ole Andersen! den Tørvepyt skal ikke gøre mig fattig; de Ingvorstrup Stude faar vel det Hø, de kan æde.“

Jeg hørte ham udenfor skogre og, medens han red bort, slaa Skrald paa Skrald med sin Pisk, saa det gav Genlyd i Skoven. Det er tungt nok at være Dommer. For hver Kendelse, man afsiger, kan man regne paa en Fjende mere. Ak ja! naar vi endda kan beholde Samvittigheden til Ven! „Fordrager Sorg for Samvittighedens Skyld!“

***

Den Dag i Gaar har været den allerglædeligste i mit Liv; da stod mit Jagilde i Vejlbys Præstegaard.

Min tilkommende Svigerfader talte over de Ord: „Jeg har givet min Pige i din Barm.” Iste Mose Bog 16, 5.

Han lagde det ret bevægeligt ud, hvorlunde han nu vilde overdrage mig sin kæreste Skat her paa Jorden, og at jeg for alle Ting maatte være god imod hende. (Det vil jeg, saa sandt hjælpe mig Gud!)

Ikke havde jeg troet, at den alvorlige, ja moksen barske Mand havde endda været saa blød: Taarerne stod ham til sidst i Øjnene, og hans Læber bævede, som naar en vil holde sig for at græde. Min Kæreste græd som et Barn, fornemmelig da han kom til at tale om hendes salige Moder.

Og da han saa sagde de Ord: „Fader og Moder skal forlade dig; men Gud skal blive hos dig,“ da brast ogsaa jeg i Graad – jeg tænkte paa mine egne kære Forældre, dem Gud forlængst har taget til sig i de evige Boliger, men dog siden saa naadigen sørget for mig fattige Barn.

Da Trolovelsen var forbi, fik jeg af min søde Kæreste det allerførste Kys. Gud glæde hendes Sjæl! hun elsker mig overmaade.

Over Borde gik det meget lystigt til. Der var indbudt mange af den salig Kones Slægtninge, paa hans Side ingen; thi de er kun faa og langt ude og bor helt oppe ved Skagen. Der blev hverken sparet paa Vin eller Mad, og efter Bordet blev dygtig danset, hartad til den klare Dag.

Præsten fra Lyngby, han fra Aalsø og han fra Hyllested var ogsaa nærværende; denne blev saa besværet, at han maatte ledes til Sengs. Min tilkommende Svigerfader drak ogsaa vældigt; men det var aldrig at kende paa ham, for han er stærk som en Kæmpe og kunde gerne drikke alle Herredets Præster under Bordet.

Jeg mærkede vel, at han ogsaa vilde haft sin Plaser med at faa mig lidt snurrende; men jeg tog mig i Agt – over alt dette⁸ er jeg slet ingen Elsker af stærk Drik.

Om seks Uger skal vort Bryllup være. Gud give dertil sin rige Velsignelse!

***

Det var ret slemt, at min tilkommende Svigerfader skulde faa denne Niels Bruus i sit Brød! Det er en studsig Krabat, en værdig Broder til ham paa Ingvorstrup. Han skulde have sin Løn, og saa lad Porten slaa ham! langt hellere end at smøre sine Fingre paa saadan en Æsel. –

Men den gode Præst er saa hidsig og paastaaende; og to haarde Stene maler ikke godt. Han vil absolut, at Niels skal tjene sin Tjeneste ud; og det er jo dos ikke andet end daglig Ærgrelse.

Forleden Dag gav han ham en Kindhest, hvorpaa Karlen truede, at han nok skulde faa den betalt; men det var alt sammen under fire Øjne.

Jeg har haft ham for mig og baade formanet og truet haam. Han svarede mig saa godt som slet intet – der er ondt i ham.

Ogsaa min Kæreste har bønfaldet sin Fader om at skille sig ved ham; men derom vilde han intet høre. Jeg ved snart ikke, hvorledes det vil gaa, naar hun nu drager til mig, – for hun sparer den gamle megen Fortræd og ved nu paa saadan en god Maade at jævne alle Ting. Hun vil sikkerlig blive mig en elskelig Hustru, „et Vintræ trindt omkring mit Hus.“

***

Ilde gik det, og vel var det: nu er Niels selv løbet sin Vej. Min kære Svigerfader er saa vred som en Tysker; men jeg glæder mig saa stille over, at han saaledes har sluppet dette slette Menneske. Rigtignok vil Bruusen ved given Lejlighed sagtens se at revanchere det; men vi har jo Lov og Ret i Landet, og Retten giver os alle nok.

Præsten havde sat Niels til at grave et Stykke ude i Haven. Som han kommer ud og vil se til ham, staar han ret magelig og hviler sig paa Spaden og knækker Nødder, som han har plukket derude; men intet haver han bestilt. Præsten bruger Mund paa ham; han svarer studs, at han ikke er stedt for Podemester.

Hvorpaa han faar et Par Munddask, og dermed slænger han Spaden og skælder groveligen igen.

Den gamle bliver nu som lid, griber Spaden og giver ham dermed nogle Drag – det skulde han ikke have gjort; thi en Spade er et slemt Vaaben at slaa med, allerhelst i Vrede og for en haandfast Mand. Skælmen lader sig først dumpe, som han var død; men da Præsten bliver bange og rejser ham op, springer han selv ud over Gærdet og dermed hen ad Skoven til. Saaledes haver min Svigerfader selv fortalt mig denne ubehagelige Historie.

Min Kæreste er dog herover sier urolig: hun er bange, han skal hævne sig paa en eller anden Maade, gøre Kreaturerne Fortræd, ja maaske stikke Ild paa Gaarden. Med Guds Hjælp, det har ingen Nød.

***

Kun trende Uger til, saa skal jeg føre min søde Kæreste som Kone ind udi mit Hus. Hun har allerede været her og taget alt i Øjesyn, baade ude og inde. Hun var saare vel tilfreds og roste vor Orden og Pænhed. Det eneste, hun beklagede, var dette, at hun skulde forlade sin Fader; og vist nok vil han savne hende.

Dog skal jeg gøre, hvad jeg kan, for at erstatte ham sit Tab: jeg vil bytte med ham, og han skal faa min egen gode Moster Gjertrud igen. Hun er en dygtig Kvinde i et Hus og rørig nok endnu for sin Alder.

Min Kæreste er ret en Engel; det siger ogsaa alle Mennesker – jeg bliver vist en lykkelig Mand – Gud alene Æren!

***

Underligt nok, hvor den Knægt har forstukket sig! eller om han skulde være rømt ud af Landet? I alt Fald er det en fortrædelig Historie: der mumles alle Haande blandt Folk. Bagvaskelse kan jeg tro, der har sin Oprindelse fra Ingvorstrup. Imidlertid var det slemt, om det skulde komme min Svigerfader for Øre.

Havde han dog hellere fulgt mit Raad! Et Menneskes Vrede udretter ikke det, som godt er for Gud. Men; jeg er kun læg Mand og tør ikke fordriste mig til at irettesætte en Guds Ords Tjener, tilmed han er saa meget ældre end jeg. Nu, jeg vil haabe, at den Snak falder hen af sig selv.

I Morgen kommer jeg til Vejlbjerg og skal da fornemme, om han har hørt noget til Sladdereren.

De nye Armbaand, jeg har faaet fra Guldsmeden, er meget smukke og vil vistnok glæde min hjertenskære Mette; naar de blot kan passe hende; thi Maalet blev taget saa lønlig og i Hast med et Græsstraa.

Moster vil faa Ære for Sengen; Frynserne er særdeles kønne.

***

Min kære Svigerfader var ganske nedslagen og ilde til Mode – jeg har aldrig set ham saadan tilforn. Tjenstagtige Aander har desværre forebragt ham det dumme Rygte, som nu er almindelig Folkesnak her i Egnen.

Bruusen har ytret sig med, at Præsten skulde skaffe hans Broder til Veje, om han saa skulde grave ham op af Jorden.

Kan være, han ligger i Skjul paa Ingvorstrup – borte er han, og ingen har siden hørt eller set noget til ham. Min stakkels Kæreste græmmer sig alt for meget; hun plages af Anelser og svare Drømme.

***

Gud se i Naade til os alle! Jeg er saa betaget af Skræk og Bedrøvelse, at jeg næppe er i Stand til at føre Pennen. Vel hundrede Gange er den faldet mig af Haanden.

Mit Hjerte er saa bespændt og mine Tanker saa tviviraadige, at jeg hartad ikke ved, hvor jeg skal begynde. Det tykkes mig alt sammen at være kommet i et eneste Øjeblik ligesom et Tordenskrald. Tiden er af Lave for mig; Aften og Morgen er eet, den hele gruelige Dag et hurtigt Lynglimt, som haver afbrændt i Grunden mine Ønskers og Forhaabningers stolte Hus.

En ærværdig Guds Mand, min Kærestes Fader, i Baand og Fængsel! og det som en Morder og Misdæder!

Kun det ene Haab har jeg tilbage, at han endda maatte vart uskyldig; men desværre! det er kun et Halmstraa for den skibbrudne. En svar Mistanke hviler paa ham – og det at jeg, jeg elendige, skal være hans Dommer! Og Datteren, hans Datter, min forlovede Brud!

Herre, min Frelser! forbarm dig over os! – jeg formaar ikke mere.

***

Det var i Gaar den ulykkelige Dag! – ved Paa en halv Time før Solen stod op – at Morten Bruus kom her i Gaarden og havde med sig Indsidder Jens Larsen af Vejlbj samt Hyrdens Enke og hendes Datter *ibidem*.

Morten Bruus sagde til mig, at han havde Præsten i Vejlbj stærkt mistænkt for at have slaget hans Broder ihjel. Jeg svarede ham, at jeg vel havde hørt den samme Snak, men anset den for en taabelig og onskabsfuld Opdigtelse, saasom Præsten selv havde forsikret mig, at Karlen var løbet sin Vej.

„Om saa var,” sagde han, „at Niels vilde rømme, var han nok kommet til mig først og ladet mig det vide; men at det forholder sig ganske anderledes, det kan disse gode Folk vidne, og derfor beder jeg, at I paa Embeds Vegne vil forhøre dem.”

„Betænk jer vell” siger jeg, „betænk jer vel, min kære Bruus! og lige saa I andre gode Folk! inden I beskylder en hæderlig og uberygtet Præst og Sjælesørger! kan I intet bevise, hvorpaa jeg storligen tvivler, kan det komme jer dyrt at staa.”

„Præst eller ikke Præst,“ raabte Bruusen, „der staar skrevet: Du skal ikke slaa ihjel! der staar ogsaa skrevet: Øvrigheden bærer Ikke Sværdet forgæves. Vi har jo Lov og Ret i Landet; og en Morder kan ikke undgaa sin Straf, om han saa havde Stiftamtmanden til Svigersøn.“

Jeg lod, som jeg ikke mærkede Finten, og sagde: „Velan! det ske, som I vil! Hvad ved I, Kirsten Madsdatter! om den Sag, hvorfor Morten Bruus beskylder eders Præst? Sig nu den rene Sandhed, saaledes som I vil forsvare for den Alvidendes Domstol, og som I det siden med Lovens Ed skal bekræfte!“

Og gav hun da følgende Forklaring: Den Dag, paa hvilken der sagdes, at Niels Bruus var rømt af Præstegaarden, var hun lidt over Middag med sin Datter Else gaaet forbi Præstens Have. Som de kommer omtrent midt for Stendiget, der gaar Østen om samme, hører de en kalde paa Else. Det var Niels Bruus, som stod inden for Hæsselhækken, og som nu bøjede Grenene lidt til Side og spurgte Else, om hun vilde have nogle Nødder. Hun tog da mod en Haandfuld og spurgte, hvad han bestilte der. Han svarede, at Præsten havde befalet ham at grave, men den Bestilling havde han ikke taget sig saa nær, han vilde hellere plukke Nødder.

I det samme hørte de en Dør lukkes op inde ved Huset, og Niels sagde: „Paa paa! nu faar vi en Skændepreken!“ Straks efter havde de hørt – se kunde de intet, for Diget var for højt og Hækken for tæt – hvorledes de skændtes, og blev den ene ikke den anden noget Ord skyldig. Til sidst havde de hørt Præsten raabe: „Jeg skal slaa din Hund, du skal ligge død for mine Fødder!“ hvorpaa det klaskede to eller tre Gange, som naar en faar Munddask.

Saa havde Niels skældt Præsten for en Bøddelknægt og en Keltring. Dertil havde Præsten slet intet svaret, men derimod hørte de to dumpe Slag, saa tillige Bladet af en Spade og noget af Skaftet to Gange svinges over Hækken; men den, der svingede Spaden, kunde de ikke se for Hegnets Højde og Tæthed.

Dermed var alt stille inde i Haven; men de (Hyrdeenken og hendes Datter) var blevet bange og underlig til Mode og saa gangne i Marken til Kreaturerne. Selvsamme Forklaring som Moderen gav ogsaa Datteren. Jeg spurgte dem, om de ikke havde set Niels Bruus komme ud af Haven, hvilket de begge benægtede, skønt de ofte havde set sig tilbage.

Alt dette stemmede aldeles med Præstens Beretning til mig; og at de ikke havde set Karlen komme ud af Haven, var rimeligt nok, da han til den søndre Side havde lige saa nær til Skoven, hvorhen Præsten sagde han havde taget Kursen.

Jeg erklærede nu Morten Bruus, at det aflagte Vidnesbyrd intet beviste om det formentlige Mord, allerhelst som Præstene havde frivillig fortalt mig hele Sagen, ganske som Kvinderne nu havde fremsat den.

Hertil smilede han bittert og bad mig blot afhøre det tredie Vidne, hvilket jeg nu og gjorde.

Jens Larsen forklarede, at han en Aften meget silde (men saa vidt han mindedes, var det ej samme Aften, efter at Niels Bruus var rømt, men den næste) var gaaet hjem fra Tolstrup og gaaet ad den sædvanlige Gangsti Østen om Præstens Have. Derinde havde han hørt Lyden af en, som grov. I første Øjeblik var ham vel blevet noget bange; men da det var klart Maaneskin, besluttede han sig dog til at ville se, hvo det var, som kunde have at bestille i Haven paa saadan Tid. Han havde da sat sine Træsko, var klavret op paa Diget og havde med Hænderne gjort sig et lidet Kighul gennem Hækken. Her saa han da Præsten i sin daglige Slaabrok og med sin hvide Bomulds Nathue paa Hovedet staa og glatte Jorden efter med en Spade; men andet saa han ikke. Da Præsten i det samme havde vendt sig pludselig om, som om han havde fornummet nogen, var Vidnet blevet bange, havde ladet sig i en Hast glide ned ad Diget og var lige saa hastig løbet hjem.

Skønt det rigtignok var mig paafaldende, hvad Præsten kunde foretage sig saa silde i Haven, fandt jeg dog endnu intet besynderligt til at vække Mistanke om det imputerede Mord, hvilket jeg og sagde Klageren med alvorlig Formaning, ej alene at tage Beskyldningen tilbage, men ogsaa offentlig at erklære det omløbende Rygte for ugrundet og tillige at fralægge sig selv enhver Andel i samme.

Dertil svarede han: „Ikke før jeg ser, hvad Præsten har gravet ned i sin Have.”

„Da,” svarede jeg, „turde det være for silde, og I sætter da eders Ære og Velfærd paa farligt Spil.”

„Det skylder jeg min Broder,” svarede han, „og jeg venter af vor lovlige Øvrighed, at den ikke nægter mig Rettens Hjælp og Bitstand.”

Saadan Opfordring var jeg nødt til at følge.

Jeg drog da, tillige med Klageren og Vidnerne, til Vejlbj med et saare beknyt Sind, mindre af Frygt for at finde den omhandlede Rømningsmand i Haven end af Bekymring over den Skræk og Ærgrelse, Præsten og min Kæreste derved vilde foraarsages.

Undervejs tænkte jeg blot paa at lade Bagvadskeren føle Lovens hele Strengthed. Ak! du milde Himmel! der forestod mig den grueligste Opdagelse.

Først vilde jeg have taget Præsten afsides for at forberede kun og derved give ham Tid til at fatte sig og vorde Herre over sit Sind; men Morten Bruus forekom mig; thi som jeg kørte ind ad Gaarden, jog han paa sin Hest mig forbi og lige hen for Døren, og som Præsten aabnede samme, raabte han:

„Folk siger, at I har slaget min Broder ihjel og gravet ham ned i eders Have; her kommer jeg med Herredsfogden for at lede efter ham!”

Præsten blev over denne Tiltale saa forbløffet, at han ikke kunde mæle et Ord, forinden jeg sprang af Vognen og sagde til ham: „I hører nu Beskyldningen, og det uden Omsvøb; jeg nødes til paa Embeds Vegne at gøre denne Mands Begæring Fyldest; og fordrer nu eders egen Ære, at Sandheden kommer for en Dag, og Munden stoppes paa Bagvadskelsen.”

„Det er haardt nok,” sagde han da, „at en Mand i min Stand skal tvinges til at afvælte saadan gruelig Beskyldning; men kom kun min Have og mit hele Hus staar eder aabent!”

Vi gik nu ind igennem Stuehuset og ud i Haven. Der mødte vi min Kæreste, der blev forskrækket ved at se Bruusen.

Jeg hviskede hastelig til hende: „Vær kun rolig, min Hjerte! gak ind og ængst jer ej! Eders Fjende riler sin egen Fordærvelse i Møde!”

Morten Bruus gik nu foran Øster hen i Haven til Tornehækken, vi andre bagefter tillige med Præstens Folk, hvem han selv havde ordret at komme med Spader og Grebe.

Klageren stod noget og saa sig omkring, indtil vi havde naaet ham.

Da pegede han paa et Sted og sagde: „Her ser ud til at være gravet for ikke længe siden; her maa vi lede.”

„Grav!” raabte Præsten vredt.

Folkene grov, og Bruus, som syntes, det gik ikke hurtigt nok, rev Spaden fra en af Folkene og arbejdede med Ivrighed.

Da de var kommet et Par Spadeslag ned, var Grunden saa fast, at man tydeligen saa, her ikke havde været gravet for nylig – maaske ikke i mange Aar.

Vi glædede os alle – paa een nær – og Præsten allermest; han begyndte allerede at triumfere over sin Anklager og sagde spottende til ham: „Fandt I noget, I Æreskænder?”

Denne svarede ham ikke; men efter at have betænkt sig et Øjeblik, raabte han: „Jens Larsen? hvor var det, I saa Præsten staa og grave?”

Jens Larsen havde hidtil, medens der blev gravet, staaet med foldede Hænder og set paa Arbejdet.

Ved Bruusens Tiltale vaagnede han op som af en Drøm, sat sig lidt omkring og pegede derpaa hen til en Krog i Kvarteret, en tre til fire Favne fra det Sted, vi stod.

„Der tykkes mig det var!“ sagde han.

„Hvad siger du, Jens?“ raabte Præsten vred, „naar har jeg gravet?“

Uden at agte derpaa kaldte Morten Bruus Folkene hen til den angivne Krog. Her laa nogle visne Kaalstokke, Grene og andet Skrupperi, som han først ryddede af Vejen.

Gravningen begyndte atter.

Jeg stod ret rolig og vel tilfreds og talte med Præsten om denne Sag og den Straf, til hvilken Klageren havde gjort sig skyldig, da en af Karlene raabte: „Jesus Kors!“

Vi saa derhen – en Hattepuld var kommet til Syne.

Her finder vi nok den, vi leder efter!“ skreg Bruus, „det er Nielses Hat; den kender jeg.“

Da var det mig, som om alt mit Blod blev til Is; mit hele Haab blev med set slaget til Jorden.

„Grav! Grav!“ raabte den skrækkelige Blodhævner, idet han selv anstregte sig af alle Livsens Kræfter.

Jeg saa til Præsten: han var bleg som et Lig, men hans Øjne vidt opspilede og ufravendt hæftede til det rædsfulde Sted.

Atter et Skrig; en Haand ligesom strakte sig op af Jorden mod de gravende.

„Set!“ raabte Bruus, „han rækker efter mig; ja bi lidt, Broder Niels! Hævn skal du faa!”

Snart var hele Liget udgravet – det var virkelig den savnede. Hans Ansigt var ikke ganske kendeligt, da det var begyndt at gaa i Forraadnelse og Næsebenet desforuden knust og fladtrykt; men alle hans Klæder, lige til Skjorten med hans udsyede Navn, kendtes straks af alle hans Medtjenere; endogsaa en Blyring i det venstre Øre vedkendtes alle de omstaaende som Niels Bruuses, den han i nogle Aar bestandig havde baaret.

„Naa; Præst!“ raabte Morten Bruus, „kom nu og læg Haand paa den døde, om I tør!“

„Almægtige Gud!“ sukkede Præsten og slog sine Øjne i Vejret. „Du est mit Vidne, at jeg er uskyldig: slaget ham har jeg, men ikke anderledes, end at han kunde løbe sin Vej; slaget ham

har jeg; det maa jeg nu bitterligen angre; men hvo der har begravet ham, det kender den Alvidende.“

„Jens Larsen kender det ogsaa!“ raabte Bruusen, „og kanske der findes end flere. – Hr. Herredsfoged! I kommer vel ogsaa til at forhøre hans Tjenestefolk; men først venter jeg, at I vil sætte denne Ulv i Faareklæder i sikker Forvaring.“

Ak! du Fredsens Gud! jeg turde jo nu ikke længere tvivle; Bagen var alt for aabenbar; men jeg var nær ved at synke i Jorden af Skræk og Afsky. Jeg vilde just sige Præsten, at han maatte berede sig paa at gaa i Fængsel, da han selv tiltalte mig han var bleg og skælvede som et Æspeløv.

„Skinnet er imod mig!“ sagde han. „thi dette er et Værk af Djevelen og hans Engle. Dog lever endnu en, som vel skal bringe min Uskyldighed for Dagen – kom, Hr. Herredsfoged i Baand og Lænker vil jeg vente paa, hvad han haver besluttet over mig arme Synder. Trøst min Datter! og tænk paa, det er eders Fæstemø!“

Næppe havde han sagt dette, før jeg hørte et Skrig og et Fald bag ved mig – det var min Kæreste; hun laa der daanet paa Jorden – Gud give, vi havde ligget begge saaledes og aldrig opvaagnet mer! Jeg løftede hende i Vejret og tog hende paa mine Arme – jeg tænkte, hun var død; men Faderen rev hende fra mig bar hende ind; og lige med det samme blev jeg atter kaldt hen til den dræbte for at besigtige et Saar i hans Hoved, som vel ikke var dybt, men dog havde knækket Hjerneskallen og kende lignen viste sig at være bibragt med en Spade eller et saadant sløvt Redskab.

Vi gik derpaa alle ind i Huset. Min Kæreste var da kommet til sig selv igen. Hun fløj om min Hals og besvor mig ved Gud og alt, hvad helligt var, at jeg dog maatte frelse hendes Fader af denne store Nød, og bad mig dernæst for vor Kærligheds Skyld, at hun maatte følge ham i Fængslet, hvilket jeg ogsaa tilstod hende. Jeg fulgte dem selv til Grenaa; men Herren ved, hvorledes jeg var til Mode. Ingen af os haver talt et Ord paa hele denne sørgelige Rejse. Jeg skiltes fra dem med et sønderknust Hjerte.

Liget er lagt i en Kiste, som Jens Larsen havde staaende til sig selv, og i Morgen vorder det ærligen begravet paa Vejlbj Kirkegaard.

I Morgen afholdes det første Tingsvidne. Gud styrke mig elendige Menneske!

***

Gud give, jeg aldrig havde opnaaet den bedrøvelige Post, jeg Daare saa ivrigt eftertragtede! Det er en tung Bestilling, des at være Dommer – gid jeg kunde bytte med en af Stokkemændene!

Da denne Ordets Tjener fremstilledes for mig paa Tinget, lænket fra Haand til Fod, da tænkte jeg paa vor Herre, som han stedtes for Pilati Domstol. Og bares det mig livagtig for, som min Kæreste – Gud bedre det, hun ligger syg i Grenaa – som hviskede hun til mig: „Befat dig intet med denne retfærdige!“

Ja Gud give, han var det! men jeg øjner endnu ikke den fjerneste Mulighed.

De trede første Vidner bekræftede med oprakte Fingre deres ganske Udsagn i Forhøret, og det Ord for andet; der blev intet taget fra og intet lagt til.

Og fremstod ydermere trede nye Vidner: Præstens tvende Karle og Udpigen. De to første havde hin Dag, da Mordet skete, siddet i Borgestuen, og da Vinduet stod aabent, havde de tydeligen hørt Præsten og den myrdede heftigen skændes, og at den første havde sagt – ligesom Hyrdeenken og hendes Datter omvandt – „jeg skal slaa din Hund! du skal ligge død for mine Fødder.“

Tilmed havde de to Gange hørt Præsten true og undsige Niels Bruus. De vandt endvidere, at Præsten, naar han blev vred, ikke sparede at slaa til med det første det bedste, der kom ham i Hænderne, og at han saaledes engang havde slaget sin forrige Dreng med en Tøjrekølle.

Udpigen forklarede, at hun, den samme Nat som Jens Larsen saa Præsten i Haven, havde ligget vaagen og kunde ikke sove, og havde hun hørt Døren fra Gangen ud til Haven knirke, og da hun rejste sig og køg ud, saa hun Præsten i Slaabrok og Nathue gaa ud i Haven. – Hvad han bestilte der, saa hun ikke; men en Times Tid efter omtrent hørte hun atter Lyden af Havedøren.

Da Vidnerne var afhørt, og jeg tilspurgte den ulykkelige Mand, om han vilde bekende Gerningen, eller hvad han i manglende Fald havde at sige til sit Forsvar, foldede han sine Hænder over sit Bryst og sagde: „Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord! jeg vil tale Sandhed, og ved jeg med mig selv intet andet, end hvad jeg allerede tilforn har bekendt. Jeg har slaget den afdøde med Spaden; men ikke anderledes, end at han derefter kunde løbe fra mig ud af Haven; hvad der siden er hændtes ham, eller hvorledes han er kommet til at ligge i min Have – det ved jeg ikke. Hvad Jens Larsen og Pigen vidner om at have set mig i Haven ved Nattetid, enten lyver de det, eller ogsaa er det et Helvedes Blendværk. Jeg elendige Menneske haver ingen

til mit Forsvar her paa Jorden, det mærker jeg klarligen. Vil Han i Himlen tie, da maa jeg bøje mig under hans uransagelige Vilje.“

Herpaa lod han sit Hoved og sine Hænder synke og udgav et dybt Suk.

Mange af de tilstedeværende kunde ikke holde sig for Graad. Der begyndte en sagte Mumlen om, at han dog maaske kunde være uskyldig; men dette var jo blot en Virkning af Sindets Bevægelse og Medynk. Ogsaa m i t Hjerte vilde gerne frikende ham; men Følelsen tør jo ingenlunde raade over Dommerens Forstand; hverken Medynk eller Had, hverken Gunst eller Avind skal veje det mindste Gran i Retfærdighedens Skaale.

Jeg kan efter min Overbevisning ikke slutte anderledes end som saa: Den anklagede haver slaget Niels Bruus ihjel, dog næppe med Forsæt og beraad Hu; vel ved jeg, at han har haft den Vane at true dem, han blev vred paa, at han nok skulde huske dem det den Dag, de mindst tænkte derpaa; men det er mig ikke vitterligt, at han haver mod nogen opfyldt sine Trusler. Nu vil ethvert Menneske jo gerne bjerge Livet, om det kan, og frelse sin Ære, og derfor vedbliver han sin Benægtelse, saa længe han formaar.

Morten Bruus – det er en haard Hals, ond tilforn og værre nu at Harme over Broderens Drab, – begyndte at tale om Redskaber, der kunde tvinge en forstokket Synder til Bekendelse; men det forbyde Gud, at jeg mod saadan Mand skulde tage Pinehænken til Hjælp. Og hvad er vel den andet end en Prøvesten paa legemlig og aandelig Styrke og Svaghed? Den, som mægter at udholde Torturen, og den, som bukker under for samme – lyve kan de begge. En aftvungen Bekendelse kan aldrig være paalidelig Sandhed. Nej, før skulde jeg vige mit Dommersæde og nedlægge mit sure Embede.

Ak! min gode, fromme Kæreste! hun er da tabt for mig, hvad denne Verden anbelanger; jeg elskede hende dog saa inderligt.

***

Jeg har haft et haardt Pust at udholde. Som jeg sad og overvejede den skrækkelige Sag, i hvilken det forestaar mig at dømme, farer Døren op, og Præstens Datter – jeg tør vel næppe længere kalde den Kæreste, som maaske aldrig vil vorde min Hustru – hun styrter ind med udslaget Haar, kaster sig for mine Fødder og omfavner mine Knæ.

Jeg løftede hende op i mine Arme, og vi græd begge en god Stund, inden nogen af os kunde komme til Orde.

Jeg blev først Herre over min store Bedrøvelse og sagde: „Jeg ved, hvad I vil, min Hjerte! jeg skulde frelse eders Fader? Ja Gud hjælpe os arme Mennesker! jeg kan jo ikke. Sig mig selv, hjerte Barn! tror I, at eders Fader er uskyldig?“

Hun lagde Haanden paa sit Bryst og sagde: „Jeg ved det ikke!“ og derpaa stak hun atter i at græde ret bitterligen.

„Begravet ham,“ sagde hun saa igen, „har han dog næppe; men at Karlen jo er død henne i Skoven af de Slag, han fik, det maa vel være saa, Gud bedre det!“

„Kære Ven!“ sagde jeg, „Jens Larsen og Pigen saa ham jo i Gangen den Nat.“

Hun virrede langsomt med Hovedet og svarede: „Den slemme kan have forblindet deres Øjne.“

„Det forbyde vor Herre Jesus,“ sagde jeg, „at han skulde have saadan Magt over kristne Mennesker!“

Nu græd hun atter.

„Sig mig oprigtigt,“ begyndte hun efter et Ophold, „sig mig rent ud, min Fæstemand! dersom Gud ikke sender anden Oplystning i denne Sag, hvad Dom vil I fælde?“

Hun saa ængstelig paa mig, og hendes Læber skælvede. „Dersom jeg ikke troede,“ svarede jeg, „at enhver anden vilde være haardere end jeg, da skulde jeg vige mit Sæde, ja med Glæde nedlægge mit Embede. Men det tør jeg nu ikke dølge, siden I spørger mig ad: den mildeste Dom, som baade Gud og Kongen har afsagt, er dog **L i v f o r L i v**.“

Her sank hun i Knæene, men rejste sig straks igen, veg nogle Trin baglængs hen fra mig og raabte ligesom forvildet: „Vil I da myrde min Fader! vil I da myrde eders Fæstemø? – Ser I denne?“ – hun traadte atter fremad og holdt Haanden med Ringen hen for mine Øjne – „Ser I denne Fæstensring? hvad sagde min ulykkelige Fader, dengang I satte den paa min Finger? Jeg giver min Pige i din Barm! Men I, I gennemborer min Barm!“

Ak Gud! hvert Ord, hun sagde, gennemborede min.

„Sødeste Barn!“ sukkede jeg, „sig ikke saaledes! I kniber mit Hjerte med gloende Tænger. Hvad vil I jeg skal gøre? frikende den, som Guds og Menneskenes Lov fordømmer?“

Hun tav og saa til Himmelen.

„Eet vil jeg gøre,“ blev jeg ved, „er det Uret, da tilregne Herren mig ikke den Synd! Hør nu, kæreste Barn! gaar Sagen her til Ende, da er hans Liv forloren; jeg ser ikke nogen Frelse uden i Flugten. Kan I hertil ophitte noget Raad, da skal jeg lukke mine Øjne og tie. Ser I! jeg

haver straks, saa snart eders Fader blev fængslet, skrevet til eders Broder i København, og vi kan nu hver Dag forvente ham. Tal saa med ham, og søg at faa Slutteren til Ven! har I ikke Penge nok, saa raader I over alt, hvad jeg ejer!“

Da jeg havde sagt dette, blev hendes hele Ansigt blussende fedt af Glæde, og hun faldt om min Hals og raabte: „Gud lønne eder for dette Raad! havde vi blot min Broder! da blev der vel Raad.“

„Men hvor skal vi hen?“ sagde hun atter og slap mig; „og om vi finder et Fristed i fremmede Lande, saa ser jeg eder aldrig mere.“

Dette sagde hun saa ynkeligt, at mit Hjerte var færdig at briste.

„Allerkæreste Ven!“ raabte jeg, „jeg skal finde eder, hvor langt I end farer hen, og vil vore Midler ikke slaa til til vor Underholdning, skal disse mine Hænder arbejde for os alle; jeg har lært i min Ungdom at bruge Øksen og Høvlen.“

Da blev hun paa ny saa sjæleglad og kyssede mig utallige Gange. Vi bad begge af ganske Hjerte til Gud, at han dog vilde lade vort Forehavende lykkes, og saa skiltes hun fra mig med frejdigt Haab.

Ogsaa jeg begyndte at haabe til det bedste. Men aldrig saa snart var hun borte, førend tusinde Tvivl opfyldte mit Sind, og alle de Vanskeligheder, som før syntes mig overvindelige, nu forekom mig som uhyre Bjerge, dem min svage Haand aldrig vil mægte at flytte. Nej, nej! af denne Elendigheds Mulm og Mørke ved ikkun han aleneste Vej, for hvem den sorte Nat er lys som Dagen.

***

Atter to nye Vidner! de fører næppe noget godt i deres Skjold; thi Bruusen anmeldte dem med en Mine, der ikke huede mig – han har og et Hjerte saa haardt som Flint og tilmed fuldt af Gift og Galde.

I Morgen møder de paa Tinget; jeg er til Mode, som om det var imod mig selv, de skulde vidne. – Gud styrke mig dog!

***

Det er forbi – han har bekendt alt.

Retten var sat og Fangen fremført for at høre de nye tilkoma Vidners Udsagn.

De forklarede, at de den tit omhandlede Nat var gangne hen ad den Vej, som løber paa tværs imellem Skoven og Præstens Have; et Menneske var da kommet fra Skoven ined en Sæk

paa Akselen og dermed vandret dem et Stykke forbi ad Haven til; hans Ansigt kunde de ikke kende, da det var skjult af Sækken; men da Maanen skinnede paa hans Ryg, havde de tydeligen set, at han var iført en sid grøn Kjole (hans Slaabrok nemlig) og en hvid Nathue; den omvundne Person forsvandt ved Havegærdet.

Aldrig saa snart havde den første aflagt dette Vidnesbyrd, for Præsten blev i sit Ansigt som Aske, og det var næppe, han med svag Røst kunde fremføre de Ord: „Jeg faar ondt.“

Man gav ham en Stol.

Da sagde Bruusen til de omstaaende: „Det hjalp paa Præstens Hukommelse.“

Denne hørte det ikke, men vinkede ad mig og sagde: „Lad mig føre tilbage i mit Fængsel! der vil jeg tale med eder.“

Det skete, som han forlangte.

Vi drog af Sted til Grenaa; Præsten kørte med Slutteren og Bysvenden, og jeg red.

Da Fængselsdøren blev aabnet, stod min Kæreste og redte sin Faders Seng; paa en Stol ved Hovedgærdet hang den ulykkelige grønne Slaabrok.

Min Kæreste gav et Glædesskrik, da hun saa mig komme; hun troede, at Faderen var frikendt, og at jeg nu selv vilde udføre ham af Fængslet. Hun kastede, hvad hun havde i Hænderne, og hængte sig om hans Hals. Den gamle Mand græd, saa den ene Taare ikke kunde bie den anden. Han nænnede ikke at sige hende, hvad nu var passeret paa Tinget, men gav hende nogle Ærinder i Byen, at hun skulde indkøbe alle Haande.

Før hun gik, sprang hun hen til mig, trykkede min Haand til alt Bryst og hviskede. „Godt Budskab?“

For at dølge min Smerte og Forvirring kyssede jeg hende paa Panden og sagde: „Kæret siden skal I høre, hvad der er passeret – ved endnu ikke, om det gør stort fra eller til – men hent os nu, hvad eders Fader forlanger.“

Hun gik.

Ak! Ak! hvilken jammerlig Forandring fra før, da dette uskyldige Barn levede sorgløs og glad i den muntre Præstebolig, og nu her udi dette skumle Fængsel med Sorrig og Smerte, ja med idelig Angst og Bævelse.

„Sæt eder, kære!“ sagde han og satte sig selv paa Sengestokken. Han foldede sine Hænder i sit Skød og stirrede længe mod Jorden i dybe Tanker. Endelig rettede han sig op og

hæftede sine Øjne paa mig; jeg ventede i ængstelig Tavshed, som om jeg skulde høre min egen Dom – ja, paa en Maade skulde jeg jo ogsaa.

„Jeg er en stor Synder!“ tog han til Orde, „hvor stor – det ved Gud; jeg ved det ikke selv. Han vil straffe mig her, at jeg hisset kan faa Naade og Salighed; ham være derfor Pris og Ære!“

Her lod han til at vinde mere Rolighed og Styrke og vedblev, som følger:

„Fra min Barndom af, saa længe som jeg kan huske, har jeg altid været trættekær, ilsindet og stolt, har ingen Modsigelse kunnet taale, men stedse været rede at slaa til med Sværd. Dog har jeg sjælden ladet Solen gaa ned over min Vrede, ej heller baaret Had til noget Menneske. Allerede som halvvoxen Dreng begik jeg i Hidsighed en Gerning, der ofte inderlig har fortrudt mig og smerter mig endnu, hver Gang jeg tænker derpaa: vor Gaardhund, et fromt Dyr, som aldrig gjorde noget Kræ Fortræd, havde taget min Mellemmad, som jeg havde sat fra mig paa en Stol; i min Arrighed sparkede jeg saaledes med min Tretisko til Hunden, at den døde under ynkkelige Skrig og Pinsler. Det var kun et umælende Dyr, men dog et Varsel for, at jeg skulde forgribe mig paa Mennesker.

Da jeg som Student rejste udenlands, gav jeg mig i unødigt Trætte med en Bursch i Leipzig, fordrede ham ud og stak ham i Brystet saa farligt, at han med yderste Nød kunde frelses. Allerede herfor havde jeg fortjent, hvad jeg nu saa sildigere maa lide; men Straffen falder nu og med tidobbelt Vægt over mit syndige Hoved – gammel Mand – Præst, Fredens Sendebud – og Fader! Ak Gud! ak Gud! der er Saaret endnu dybest – –.”

Han sprang op og vred sine Hænder, saa det knagede i alle Ledemod.

Jeg vilde sige noget til hans Trøst, men vidste intet.

Da han havde fattet sig lidt, satte han sig atter og vedblev: „For eder, tilforn min Ven og nu min Dommer, skal jeg nu bekende en Brøde, som jeg uden for al Tvivl har begaaet, men som jeg dog ikke er mig fuldkommen bevidst.“

(Jeg studsede og vidste ikke, hvor han vilde hen, eller om han talte med god Samling; thi jeg havde nu belavet mig paa en ren og uforbeholden Tilstaaelse.)

„Forstaa mig ret og læg Mærke til min Tale! At jeg har slaget den ulykkelige Karl med Spaden, det ved jeg og har frit tilstaaet – om det var med Fladen eller Æggen, kunde jeg i min heftige Forbitrelse ikke sanse – at han da faldt og løb bort – se, det er alt, hvad jeg ved med sanselig Vished. Resten – Gud bedre det! – har jo fire Vidner set, nemlig, at jeg hentede Liget og

begrov det; og at det i Gerningen maa være saa, er jeg nødsaget til at tro; I skal høre mine Grunde:

Tre eller fire Gange tilforn i mit Liv er det vederfareet mig, at jeg har været Søvn­gænger. Den sidste Gang – det kan nu være ni eller ti Aar siden – skulde jeg den kommende Dag holde en Ligprædiken over en Mand, som paa en pludselig og elendig Maade var kommet af Dage. Jeg var forlegen for en Tekst, da de Ord at en Vismand hos de gamle Grækere: „Pris ingen lykkelig, før han dør!“ faldt mig ind.

At tage en Hednings Sentens til Tekst i en kristelig Tale vilde ikke gaa an; men det forekom mig og, at den samme Tanke med omtrent de samme Ord skulde findes et Sted i den hellige Skrift. Jeg ledte og ledte og kunde ikke hitte Stedet. Det var silde, jeg var af andet Arbejde meget træt, klædte mig derfor af, gik til Sengs og sov ind.

Da jeg om Morgen­en vaagner og sætter mig til mit Skrivebord for at vælge en anden Tekst og nedskrive et Udkast til Talen, ser jeg til min store Forundring foran mig paa Bordet skrevet med store Bogstaver paa et Blad Papir: „Pris ingen lukkelig, før hans Endeligt kommer! Syrach, det 11te Kapitel, 34te Vers“ „men ikke dette alene, ogsaa en Ligprædiken, kort, dog saa vel udarbejdet som nogen; - og alt dette med min egen Haand. I Kammeret havde intet Menneske været; thi for Døren havde jeg indvendig trukket en Skodde, da Laasen var forslidt og kunde springe op af sig selv, naar det blæste; gennem Vinduet kunde lige saa lidt nogen være kommet; thi det var om Vinteren, og Rammen frosset fast til Karmen. Nu vidste jeg, hvo der havde skrevet Prækenen, ingen anden end jeg selv; det var dengang kun et halvt Aars Tid siden, jeg i en saadan synderlig Tilstand om Natten var gaaet ind i Kirken og havde hentet et Lommetørklæde, som jeg om Aftenen mindedes bestemt at have ladet ligge i min Stol bag Alteret.

Ser I nu, kære! da de tvende Vidner afgav deres Forklaring i Dag for Retten, randt mig pludselig dette mit Søvn­gænger­i i Hu, og tillige mindedes jeg, at Morgen­en efter at Liget var nedgravet, havde jeg undret mig over at finde min Slaabrok ligge paa Gulvet inden for Døren, da jeg dog hver Aften bestandig hængte den paa en Stol uden for min Seng, hvilket indtil dette Øjeblik igen var gaaet mig ad Glemme. Det ulykkelige Offer for min ustyrlige Vrede maa altsaa være faldet død om i Skoven, og jeg i min drømmende Tilstand have set dette og søgt ham der. Ja, Gud være mig naadig, det er – det maa være saa.“

Her tav han, holdt Hænderne for Øjnene og græd bitterlig. Men jeg var yderst forbavset og fuld af Tvivlraadighed. Jeg havde stedse troet, at den myrdede var død paa Stedet og begravet der, hvor han faldt, ihvorvel det syntes mig sært, om Præsten ved Dagen skulde have fuldført dette Arbejde, uden at nogen havde mærket det, samt at han dertil skulde haft Aandnsærværelse nok. Dog – tænkte jeg saa igen – Nøden har tvunget ham; han har kun i en Hast løselig bedækket Liget og siden om Natten gravet det dybere ned.

Nu siger de to sidste Vidner, at de har set ham bære en Sæk fra Skoven; det var mig straks højst paafaldende, og flygtig opstod den Tanke, om ikke dette Vidnesbyrd kunde staa i Modsigelse med de forrige og Mandens Uskyldighed derved begynde at opklare sig.

Ak desværre! nu stemmer det hele alt for godt, og hans Brøde er uden for mindste Tvivl. Alene den besynderlige Vending, han giver Sagen, forundrer mig; at han har begaaet hele Gerningen, er vist; men om den sidste og uvæsenligste Halvdel er udført i vaagen eller drømmende Tilstand, det er det eneste uviste.

Præstens Udsagn fra først til sidst, hans ganske Adfærd bærer Sandhedens Præg, ja for dens Skyld opgiver han villig sit Liv; dog, noget lidet af Æren kæmper han maaske nu for at bjerge? eller – maaske han ogsaa her er Sandheden tro? et saadant Nattegængereri er ikke uden Eksempel, lige saa lidt som at et Menneske kan løbe saa langt med Ulivssaar.

Han gik atter nogle Gange hastig op og ned ad Gulvet; derpaa stod han stille foran mig og sagde: „I hør nu her mellem Fængslets Mure annammet min Bekenderse; jeg ved, at eders Mund skal fordømme mig; men hvad siger eders Hjerter?“

„Mit Hjerter!“ svarede jeg – det var knap, jeg for Beklemmelse kunde tale – „mit Hjerter lider usigeligt og vilde gerne briste i dette Øjeblik, naar det derved kunde frelse eder fra en skrækkelig og vanærende Død –“ (jeg turde jo ikke nævne det sidste Redningsmiddel, Flugten).

„Det kan I ikke!“ faldt han hurtig ind, „mit Liv er forbrudt, min Død er retfærdig og et advarende Eksempel for alle efter levende. Men lov mig, at I ikke vil slaa Haanden af min arme Datter – jeg havde engang tænkt at give hende i din Barm.“

(Her aftørrede han de atter frembrydende Taarer.)

„Dette skønne Haab har jeg selv forstyrret; I kan ikke ægte en Misdæders Barn, men lov mig, at I vil sørge for hende som en anden Fader!“

Med stor Bedrøvelse og under mange Taarer gav jeg ham min Haand.

„I har vel intet hørt fra min Søn for nylig?“ tog han igen til Orde; „jeg vil ogsaa haabe, at han bliver uvidende om denav Elendighed, til alt er forbi – jeg kan ikke taale at se ham.“

Her skjulte han sit Ansigt i sine Hænder, vendte sig om at støttede sin Pande mod Væggen – han hulkede som et Barn. Det varede noget, inden han blev i Stand til at tale.

„Nu kære!“ sagde han da, „forlad mig nu og lad os Ikke se hverandre før i den strenge Retfærdigheds Hus! Og – vis mig dette sidste Venskab! lad det ske snart – endnu i Morgen! jeg længes efter Døden; thi jeg haaber for Jesu Skyld, den skal vorde mig en Indgang til et bedre Liv end dette nærværende, der nu Ikke har andet at yde mig end Kval og Forfærdelse – gaa, min kære, medlidende Dommer! lad mig afhente til Tinget i Morgen og send endnu i Dag Bud efter Hr. Jens i Aalsø! han skal berede mig til Døden – Gud være med eder!“

Han rakte mig sin Haand med bortvendt Aasyn; jeg tumlede ud af Fængslet – jeg var som bedøvet, ja hartad uden Bevidsthed.

Jeg skulde maaske have redet lige hjem uden at tale med Datteren, var hun ikke selv tæt uden for Fængslet kommet mig i Møde. Hun maatte kunne læse Dødsdommen i mit Ansigt; thi hun blegnede og greb fat om begge mine Arme.

Hun saa til mig, som om hun skulde tigge sit Liv; spørge kunde hun ikke eller turde hun ikke.

„Fly! Fly! og red eders Fader!“ var det eneste, jeg mægtede at fremføre.

Jeg kastede mig paa min Hest og var her hjemme, længe før jeg vidste det. – Altsaa – i
M o r g e n!

***

Dommen er afsagt. Han hørte den med større Standhaftighed, end den besad, som oplæste samme. Alle nærværende, undtagen hans haardnakkede Fjende, udviste ogsaa stor Medlidenhed; nogle hviskede endog, at den var streng – ja tilvisse streng! den skiller eet Menneske ved Livet og tre foruden ved Livslykke og Sindsro. Den barmhjertige Gud være mig en naadigere Dommer, end jeg Synder tør være mod mit Medmenneske!

***

Hun har været her – hun fandt mig paa Sygelejet – der er Ingen Redning længere – han vil ikke flygte.

***

Slutteren var vundet; Fiskeren, et Søskendebarn til hendes salige Moder, havde lovet at føre dem til Sverrig og havde sin Sejlbaad til Rede; men den angergivne Synder var ikke til at overtale. Han vil ikke unddrage sig Retfærdighedens Sværd, forhaabende, at han ved sin og Jesu Død skal vinde sig en bedre Retfærdighed hisset.

Hun forlod mig lige saa trøstesløs, som hun var kommet, men uden et eneste umildt Ord. Gud naade hende, Stakkel! hvorledes skal hun overvinde den forfærdelige Dag? og her ligger jeg, syg til Lægem og Sjæl – kan hverken trøste eller hjælpe – Sønnen bliver borte.

***

Far vel! – Far vel, mit Hjertes trolovede Brud! Far vel for denne usselige Verden, til vi mødes engang i en bedre!

***

Snart maaske; thi jeg føler, at Døden har mig fat – maaske gaar jeg did førend den, mit grumme Embede tvang mig til at hensikke.

„Far vel, min Hjerteven!“ sagde hun jo, „jeg forlader eder uden Nag! thi I gjorde kun eders strenge Pligt; men nu far vel! for vi ses aldrig mer.“

Hun gjorde Fredens Tegn over mig – Gud skænke mig dog snart den evige Fred!

***

Gud! hvor vil hun hen? hvad har hun i Sinde? Broderen er ikke kommet – og i Morgen – paa Ravnhøj⁹.

***

(Her findes Herredsfoged Erik Sørensens Dagbog pludselig afbrudt; men til denne lige saa sandfærdige som skrækkelige Begivenheds nærmere Oplysning og Fuldstændiggørelse anfører herefter den daværende Nabopræst i Aalsø sin skriftlige optegnelse. Skulde ellers nogen Læser ville drage disse Aktstykkers Ægthed i Tvivl, da ter han dog ikke tillige med Indklædningen forkaste det væsenlige af Historien, som – desværre! – er altfor sandt. Sagnet, som endnu stedse i hele Omegnen levende vedlige holder sig, lægger ydermere til, at just denne tragiske Begivenhed gav Anledning til, at Delinkventsager for Eftertiden bliver foretaget ved alle Instanserne¹⁰; lovkyndige maa vel da kunne fastsætte Tidspunktet for samme.)

***

B.

AALSØ PRÆSTES OPTEGNELSER

I min Embedstids det syttende Aar tildrog sig her i Nabolaget den Begivenhed, som betog alle med Skræk og Forfærdelse og geraadede vor gejstlige Stand til stor Tort og Blussel, idet Præsten i Vejlbj, vellærde Hr. Søren Qvist, udi Vrede slog sin Tjenestekarls død og begrov ham derpaa om Natten i sin Have.

Han blev efter foregaaende retslig Undersøgelse overbevist om denne gruelige Gerning, saavel ved manges Vidnesbyrd som og ved egen Bekendelse, og derfor dømt til at have sin Hals forgjort, hvilken Dom i mange Tusinde Menneskers Overværelse blev eksekveret her paa Aalsø Mark.

Den henrettede, hvis Sjælesørger jeg tilforn havde været, forlangte mig til at besøge sig i Fængslet. Og maa jeg med Sanden sige, at jeg aldrig haver meddelt det hellige Sakramente fil nogen mere vel beredt, angergiven og fuldtroende Kristen. Han erkendte selv med inderlig Ruelse, at han havde vandret i kødelig Sikkerhed og været et Vredens Barn, hvisaarsag Gud hengav ham i Synd og Sindsforhærdelse, ydmygede ham dybt og gjorde ham meget elendig, at han atter kunde oprejses ved Kristo.

Han beholdt sin Frimodighed lige til det yderste og holdt paa Retterstedet til det omstaaende Folk en Tale fuld af Kraft og Salvelse, hvilken han i sine sidste Dage havde udarbejdet i Fængslet og lært udenad. Den handlede om Vrede og dens skrækkelige Følger med bevægelig Anvendelse paa ham selv og den grumme Misgerning, hvortil Vrede havde forledt og henrevet ham. Tekstens Ord var taget af Jeremiæ Begrædelses Bog 2. Kap. 6 Vers: „Han har beskæmmet Præsten i sin Vrede.”

Derpaa afklædte han sig, bandt selv for sine Øjne og knælede med foldede Hænder, og som jeg havde udtalt de Ord: „Vær trøstig, kære Broder! i Dag skal du være med Frelseren i Paradia!” faldt hans Hoved for Mestemandens Sværd.

Hvad der gjorde ham Døden besk, var Tanken om hans tvende Børn, af hvilke den ældste, Sønnen, var fraværende – som man troede i København, men, som vi siden erfarede, i Lund, hvorfor han ogsaa først ankom hertil den samme Aften, som Faderen om Morgen havde betalt Syndens Sold.

Datteren, som, sig selv og sin Kæreste til ydermere Hjertesorg, stakket tilforn havde været trogivet til Herredsfogden, tog jeg af barmhjertighed i mit Hus, hvor hun mere død end levende blev henbragt aarle om Morgenens, da hun havde taget Afsked med Faderen, hvem hun med datterlig Æmhed havde plejet udi Fængslet.

Da jeg kom tilbage fra den tungeste Gang i mit Liv, fandt jeg hende temmelig rolig og sysselsat med at tilberede den henrettedes Jordeklæder (thi det var tilladt, at han maatte vorde begravet i kristen Jord, dog udi al Stilhed). Hun græd ikke mere, men hun talte heller intet. Jeg tav ogsaa; thi hvad skulde jeg sige hende? og var jeg ikke selv bespændt med mørke Tanker?

En Times Tid derefter kom min Vogn med Liget, og kort herpaa for en ung Mand paa en Hest ind i Gaarden – det var Sønnen. Han kastede sig over Faderens afsjælede Legeme og derpaa i Søsterens Arme; begge Søsken holdt hverandre længe omfavnede; men ingen af dem kunde faa et Ord frem.

Om Eftermiddagen lod jeg kaste en Grav lige uden for Vaabenhusdøren til Aalsø Kirke; der nedlagdes i den tavse Midnatsstund de jordiske Levninger af den forhenværende Præst i Vejlbj. En Sandsten, hvorpaa er udhugget et Kors, og som jeg først havde ladet forfærdige til mig selv, bedækker Graven og minder enhver Kirkegænger om den ulykkelige dybe Syndefald og den menneskelige Naturs Fordærvelse, samt om Syndens eneste Frelse ved Kristi Kors¹¹.

Næste Morgen var begge faderløse Søskende plat forsvundet, og haver intet Menneske siden kunnet høre eller spørge det mindste til dem. Gud maa vide, i hvilken Afkrog de har skjult sig selv for Verden.

Herredsfogden skranter bestandig og tros ikke at leve. Jet selv er saare betagen af Sorrig og Kummer, og tykkes mig Døden at maatte være det højeste Gode for os alle til Hobe.

Gud gøre imod os efter sin Visdom og Barmhjertighed!

***

Herre! hvor uransagelige ere dine Veje!

I min Embedstids otte og tredivte Aar og sen og tyve efter at min Nabopræst, Hr. Søren Qvist i Vejlbj, var blevet sigtet, dømt og henrettet for et Mord paa sin Tjenestekarl, hændte det sig, at en Stodder kom her i Præstegaarden. Han var en gammelmagtig Mand med et graaagtigt Haar og gik ved en Krykke. Ingen at Tyendet var just til Stede, jeg gik derfor selv ud i Køkkenet for at give ham et Stykke Brød, og spurgte jeg ham da, hvorfra han var.

Han sukkede og svarede: „Ingensteds fra.“

Jeg spurgte derpaa om hans Navn; han sukkede atter, saa sig frygtsom omkring og sagde: „De har kaldt mig Niels Bruus.“ Det for i mig, og jeg sagde: „Det er et grimt Navn; saaledes hed ogsaa en, der blev slaget ihjel her omkring for en Snes Aar siden.“

Han sukkede endnu dybere og svarede: „Det var ikke saa godt, jeg havde døet dengang; det har bekommet mig ilde, at jeg rømte ud af Landet.“

Haaret rejste sig paa mit Hoved, og jeg tog til at ryste af Forfærdelse; thi nu tyktes mig, at jeg grangivelig skulde kende ham Igen; tilmed var det, som om jeg saa den livagtige Morten Bruus for mig, hvem jeg tre Aar i Forvejen kastede Jord paa. Jeg rykkede mig tilbage og slog et Kors for mig; jeg tænkte, det var et Genfærd.

Men han satte sig paa Skorstensskødet og sagde: „Herre Gud, Fa'er! jeg hører, min Broder Morten er død. Jeg var ved Ingrorstrup; men den nye Mand gennede mig væk – lever min gamle Husbond, Præsten i Vejlbjby?“

Nu faldt det som Skel fra mine Øjne, og jeg anede straks Sammenhængen i hele den gruelige Historie; men jeg var saa fornummen, at Mælet i nogle Minutter var mig forment.

„Ja,“ sagde han saa og bed graadigt paa Brødet, „det var Mortens Skyld alt sammen – men kom Præsten ellers i Fortræd?“

„Niels! Niels!“ raabte jeg i mit Hjertes Skræk og Afsky, „du har en blodig Synd paa din Samvittighed; for din Skyld har den uskyldige Mand maattet lade sit Liv for Bøddelens Haand.“

Brødet og Kæppen drattede fra Stodderen, og selv var han nær segnet om i Ilden.

„Gud forlade dig, Morten!“ stønnede han, „det mente jeg ikke – Gud forlade mig min store Synd! – men det, er dog vel kun dog vel kun saa, I vil rædde mig? – Jeg har nu vandret herind lige fra langt ude paa hin Side Hamborg og ikke hørt et Ord herom. Der har heller ingen kendt mig førend Fa'er, og jeg ikke aabenbaret mig for nogen anden; men da jeg kom igennem Vejlbjby og spurgte, om Præsten var levende, svarede de ja.“

„Det er den nye,“ sagde jeg, „men ikke den, som I og jer ugudelige Broder har skilt ved Livet.“

Da begyndte han at slaa Hænderne sammen og hyle og give sig, saa jeg vel mærkede, at han kun havde været et blindt Redskab i Djævelens Haand, ja jeg begyndte end mere inderlig at ynkes over ham. Og tog jeg ham derfor ind med mig i mitt Studerekammer, talte til ham nogle trøstelige Ord og fik da hans Sind saa vidt i Rolighed, at han i Stødemaal forklarede og udlagde mig alle Ting i dette Helvedes Skarnsstykke.

Broderen Morten – en Belials Mand – fattede et dødeligt Had til Hr. Søren i Vejlbj fra den Tid af, han nægtede ham sin Datter til Hustru. Saa snart derfor Præsten var blevet skilt ved sin forrige Kusk, fik han sin Broder til at lade sig fæste, i dennes Sted.

„Og paa nu vel paa,” havde han sagt til Niels; „naar Lejlighed falder, saa vil vi spille den sorte Mand et Puds, og det skal ikke blive din Skade.”

Niels, som var stiv og studs af Naturen og dertil ophidset af Morten, kom snart i Klammeri med sin Husbond, og saa snart han havde faaet den første Tugtelse, glemte han ikke at melde det paa Ingvorstrup.

„Lad ham nu slaa dig een Gang til,” havde Morten sagt, „saa skal han faa det betalt; kom straks til mig og lad mig det vide!” Da var det, han yppede Kiv med Præsten i Haven og løb derpaa uden Ophold til Ingvorstrup.

Brødrene mødtes uden for Gaarden. Niels fortalte det passerede.

„Har nogen set dig paa Vejen herhid?” spurgte Morten. Niels mente: Nej.

„Saa skal vi,” sagde Morten, „jage ham en Forskrækkelse ind, han ikke skal forvinde de første fjorten Dage.”

Nu blev Niels ført hemmelig ind paa Gaarden, hvor han holdt sig skjult til Aften. Saa snart alle var til Ro, gik de samlede hen til et trebundet Markskel, hvor der tvende Dage tilforn var nedgravet Liget af en Karl paa Niels's Alder, Størrelse og Udseende. (Han havde tjent paa Ingvorstrup og der hængt sig selv, som der mumledes om af Desperation over Bruusens tyranniske Behandling og Trusler, hvorvel andre sagde, det var af Kærestesorger.)

Dette Lig grov de op igen, hvor nødig end Niels vilde; men Broderen tvang ham – og slæbte det hjem til Gaarden; thi det var tæt derved.

Nu maatte Niels afføre sig alle sine Klæder, dem Liget Stykke for Stykke igen iklædtes; endogsaa en Ørenring blev taget med. Derpaa gav Morten den døde et Hug over Ansigtet med en Spade og et i Tindingen og forvarede ham saa i en Sæk til næste Aften. Da bar de Sækken til Skoven, som ligger tæt ved Vejlbj.

Niels havde vel flere Gange adspurgt Broderen, hvad han havde i Sinde, og hvad alle disse Anstalter skulde til; men denne havde bestandig svaret: „Det behøver du ikke at kere dig om – det faar at være min Sag.”

I Skoven siger Morten til ham: „Nu skal du hente mig en af Prestens daglige Kjoler, helst den lange grønne, jeg har set ham gaa med om Morgenen.”

Niels svarede: „Det tør jeg ikke, for de hænger i hans Sovekammer.“

„Saa tør jeg selv,“ siger Broderen; „og gaa nu din Vej og kom her aldrig mer! her har du en Pung med hundrede Daler. De holder vel ud, til du kan faa dig en Lejlighed i Søndén, men langt borte, hører du! hvor ingen kender dig. Giv dig et andet Navn og sæt aldrig din Fod mere paa dansk Grund. Gaa om Natten, og hæl dig i Skoven om Dagen, og her er Madposen, jeg tog med fra Gaarden; den kan føde dig, til du kommer ud af vor Konges Landemærker. Skynd dig nu, og kom her ikke igen, saafremt du har dit Liv kært.“

Niels adlød, og dermed skiltes Brødrene ad, ej heller saa de hverandre siden fra den samme Dag af.

Den rømte havde døjet meget ondt i fremmede Lande, var blevet hvervet til Soldat, havde tjent i mange Aar og været i Krig, hvor han mistede sin Førlighed. Fattig, svag og ussel fik han i Sinde at søge sin Fødestavn og havde under megen Nød og Besveerlighed fægtet sig igennem.

Saaledes lød i Korthed det fatale Menneskes Beretning, om hvis Sandfærdighed jeg desværre ikke kunde bære Tvivl. Og blev det mig altsaa klart, hvorlunde min ulykkelige Medbroder var faldet som et Offer for den nedrigste Ondskab, for sin Dommere og for Vidnernes Forblendelse og for sin egen lettroende Indbildningskraft.

Ak! hvad er dog et Menneske, at det tør opkaste sig til Bloddommer over sin Lige? Hvo tør dog sige til sin Broder: Du est skyldig at dø? Kun Gud hører Hævnen til; kun den, som giver Livet, tør alene give Døden. Han lønne dig nu ogsaa hisset for den bitre Martyrdød, du her maatte lide, med det evige Livs uendelige Glæde!

Jeg fandt mig ikke beføjet til at angive den sønderknuste og angergivne Synder, saa meget mindre som Herredsfogden endnu levede, hvem det vilde være en Grusomhed at oplyse om hans skrækkelige Vildfarelse, før han vandrede heden, hvor alt det skal komme for Lyset, der endnu er skjult for vore Øjne. Jeg stræbte derfor langt hellere at yde den tilbagevendende Religionens Trøst og formanede ham dernæst paa det alvorligste til at fordølge sit Navn og den hele Begivenhed for alle Mennesker. Jeg lovede ham paa dette Vilkaar Husly og Pleje hos min Broder, som bor i en langt fra liggende Egn.

Næste Dag var en Søndag. Da jeg sildig mod Aften kom hjem fra mit Anneks, var Stodderen borte; men inden det blev Aften den følgende Dag, var Tildragelsen bekendt over hele Nabolaget.

Drevet af sin urolige Samvittighed havde han ilet af Sted til Rosmus og fremstillet sig som den rette Niels Bruus for Herredsfogden og alt Tyendet i Gaarden.

Herredsfogden fik en Rørelse og døde inden Ugens Ende, men Niels Bruus fandtes Tirsdag Morgen liggende død uden for Aalm Kirkedør paa den salige Søren Qvists Grav.

***

---

¹ Trykt 1829 i „Nordlyset“, X. B.

Den Præst, hvis Skæbne B. her skildrer, er Søren Jensen Quist, der 1599 eller 1600 blev Præst i Vejlbj (en Mils Vel Syd for Grenaa). Til Markedet i Grenaa d. 21. Septbr. 1607 havde Præstefamilien et Par Øksne at sælge, og der skulde købes en ung Stud at sætte paa Vinterstald. Da Markedet faldt paa en Søndag, og Præsten saaledes var optaget af sine Kirker, drog hans Hustru Eline til Grenaa. Hun fik sin Handel vel besørget, og Præstens Tjenestekarl Jep Skade drev hjem med den købte Stud. Hendes Køresvend derud var en i Præstefamilien betroet Husmand, Jesper Hovgaard. Men da Præstekonen om Aftenen vilde hjem til Vejlbj, kunde hun ikke finde ham, og hun maatte tage anden Befordring. Jesper Hovgaard viste sig hverken den Aften eller de følgende Dage; enten han havde sat Livet til ved Uforsigtighed, eller han var voldelig omkommet, saa hørtes der aldrig noget fra ham.

I November blev der lyst efter ham paa Sønderherred Ting, og kort efter kom det Rygte op, at Jesper Hovgaard den paagældende Aften var kommet hjem til Præstegaarden, og at Hr. Søren havde slaaet ham Ihjel. I Løbet af nogle Aar blev Rygtet mere aabnemundet, og 18. Aug. 1612 maatte Jep Skade som en af de mest uforsigtige ud til Sønderherred Ting og med oprakte Fingrevidne, at han ikke havde nogen Del i dette Rygte, og at han ikke vidste andet end godt om Præsten. Denne agtede ikke videre paa Bagvadskelsen; den syntes at skulle dø bort, og der gik igen en halv Snes Aar.

1622 kom Rygtet atter op, da man ved at grave en Lergrav mellem Kirkegaardsmuren og Landevejen fandt et Skelet. Præstens Uvenner talte om dette Skelet og mindede om den borteblevne Jesper Hovgaard. Delefogeden, Jag Mikkelsen, der havde friet til Hr. Søren Datter Maren og faaet Nej, var i Kraft af sin Embedsstilling Præstens farligste Fjende. Han fik Sagen taget om igen, forledte Jep Skade til at fragaa sit tidligere edelig afgivne Udsagn og at baade ham og Byhyrden Peder Vorm til at vidne falsk mod Præsten. I September 1665 blev Hr. Søren fængslset, og 6 Uger efter fulgte Dommen, at Præsten havde omkommet Jesper Hovgaard og skulde bøde med Livet. Denne Dom stadfestede Landstinget, og 19 Aar efter at Elines Køresvend var forsvudnet, blev Hr. Søren rettet med Sværd paa Tinghøj (i Nærheden af Aalborgmøllebro, ved den gamle Landevej fra Grenna til Aarhus). Hans Værgemaal under hele Sagen, ja medens han gik op ad Tinghøj, lød, at han var uskyldig, og at Delefogeden havde anstiftet hele Bagvadskelsen.

Præstens Søn, Peder Quist, fik Sagen taget op igen, og nogle Aar senere bekendte de aandssvage Personer Jep Skade og Peder Vorm, at de havde svoret falsk; de blev halshugget, medens Delefogeden vidste at klare for sig.

Saaledes har Severin Kjær fremstillet Hr. Søren Skæbne i sin Bog „Præsten i Vejlbj“, 1894. I første Halvdel af det 18. Aarhundrede fremkom der nogle ubestemte, hinanden modsigtende Fremstillinger af dette Justitsmord; dem syndes B. ikke at have benyttet. Da Novellen kender en Mængde Enkeltheder og Smaatræk, som først Severin Kjær har fremdraget af Aktstykkerne, ses B. her som saa ofte hovedsagelig at have holdt sig til Traditionen.

² Aalsø Sogn grænser op til Vejlbj Sogn.

³ Hovedgaard i Vejlbj Sogn

⁴ Man har villet hævde, at B. har hævnnet sig paa sin proceslystne Uven Gaardejer Møller, Randrupgaard i Gassum Sogn, ved at tegne denne Morten Bruus i hans Lignelse; men Novellen er skrevet mange Aar før B. vides at have haft noget med Møller at skaffe.

⁵ Heste af mørk farve med blaagligt Skær. Hoved, Hale, Manke og Ben er sorte.

⁶ By i Rosmus Sogn, der ligger omtr. 1 ½ Mil Syd for Vejlbj.

⁷ Originalen har her og een Gang til i same Novelle den Jyske Form “Lipper”.

⁸ “Over alt dette” – det af B. hyppig brugte “overalt”: “i det hele taget”.

⁹ Den Banke paa Aalsø Mark ved Grenaa, hvor Præsten Søren Qvist blev halshugget, hedder endnu saaledes (B.s. Note).

¹⁰ En saadan Betydning har dette Justitsmord ikke haft.

¹¹ Stenen ligger endnu den Dag paa samme Sted. (B.s. Note).